

УДК 78.03(410)

Петрова Ольга Володимирівна
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри історії музики
Київського інституту музики ім.Р.М.Глієра
vantomu@yahoo.com

ТВОРЧИСТЬ Г. ХОЛСТА У СВІТЛІ ОРІЕНТАЛІСТСЬКИХ ТЕНДЕНЦІЙ АНГЛІЙСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Метою дослідження є виявлення специфіки та значущості орієнталістського напрямку творчості Г. Холста, а також зв'язку його з певними явищами англійської художньої культури минулого та сучасності. **Методологія** базується на застосуванні історико-логічного, аналітичного, компаративного методів. Контекстний та системний методи уможливають дослідження творів Холста, що належать до "санскритського періоду", у безпосередньому включенні у цілісність культури, в систему її органічних взаємозв'язків. **Наукова новизна** полягає в тому, що у ній вперше в українському музикознавстві висвітлюється творча постать видатного британського композитора ХХ століття Г.Холста в історичному контексті епохи модернізму. **Висновки.** Доведено, що звернення композитора до східної тематики мало під собою серйозне підґрунтя у вигляді потужної орієнталістської тенденції англійського мистецтва, що сягає своїм корінням доби Середньовіччя та особливого розквіту набуває саме на межі ХІХ-ХХ століть. Виявлено вплив на творчість Холста наукових досліджень Р.У.Фрезера, поезії У.Уйтмена; дано характеристику творам композитора, що належать до орієнталістського напрямку; виявлено значення Хорових гімнів з Рігведи, як центрального опусу "санскритського періоду" творчості митця.

Ключові слова: Густав Холст, орієнталізм, індійська культура, англійська література, художньо-культурний контекст.

Петрова Ольга Владимировна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры истории музыки Киевского института музыки им. Р. М. Глиера

Творчество Г.Холста в свете ориенталистских тенденций английского искусства

Целью работы является обнаружение специфики и значимости ориенталистского направления творчества Г.Холста, а также связи его с определенными явлениями английской художественной культуры прошлого и современности. **Методология** работы основывается на применении историко-логического, аналитического, компаративного методов. Контекстный и системный методы делают возможным исследование произведений Холста, принадлежащих к "санскритскому периоду", в непосредственном включении в целостность культуры, в систему ее органических взаимосвязей. **Научная новизна** работы состоит в том, что в ней впервые в украинском музыковедении освещается творческая личность выдающегося британского композитора ХХ века Г.Холста в историческом контексте эпохи модернизма. **Выводы.** В работе доказано, что обращение композитора к восточной тематике имело под собой серьезное основание в виде мощной ориенталистской тенденции английского искусства, которая уходит своими корнями в эпоху Средневековья и достигает расцвета на рубеже ХІХ-ХХ веков. Выведено влияние на творчество Холста научных исследований Р.У.Фрезера, поэзии У.Уйтмена; дана характеристика произведениям композитора, принадлежащим к ориенталистскому направлению; выявлено значение Хоровых гимнов из Ригведы как центрального опуса "санскритского периода" творчества художника.

Ключевые слова: Густав Холст, ориентализм, индийская культура, английская литература, художественно-культурный контекст.

Petrova Olga, Ph.D. in Arts, associate professor, department of music history, R.Glier Kyiv Institute of Music

G.Holst's creation in the light of the orientalist trends of English art

The purpose of the work. The research is devoted to revealing the specificity and significance of Orientalist direction of G.Holst's creation, as well as its connection with certain phenomena of English art culture of the past and the present. The **methodology** of the work is based on the application of historical-logical, analytical and comparative methods. Context and systematic methods make it possible to study the works of Holst, belonging to the "Sanskrit period", in the direct inclusion into the integrity of culture and the system of its organic interconnections. The **scientific novelty** of the work lies in the fact that for the first time in Ukrainian musicology it illuminates the creative figure of the great British composer of the twentieth century G.Holst in the historical context of the epoch of modernism. **Conclusions.** The research proves that the composer's appeal to the oriental themes has undergone a serious foundation in the form of a powerful Orientalist tendency of English art, which dates back to the turn of the Middle Ages and reaches a special height at the turn of the nineteenth and twentieth centuries. The influences on the G.Holst's creation of scientific researches by R.W.Frazer, poetry by W.Whitman are revealed; the characteristics of the composer's works belonging to the Orientalist direction are given; the meaning of the Choral Hymns from the Rig Veda as the central opus of the "Sanskrit period" of the G.Holst's creation is revealed in the article.

Keywords: Gustav Holst, Orientalism, Indian culture, English literature, art-cultural context.

Актуальність теми дослідження. Серед імен визначних англійських митців, що з'явилися на музичній арені Великобританії через 200 років після смерті великого Г. Персела, здійснюючи історичну місію відродження традицій національної композиторської школи, почесне місце по праву займає постать Густава Холста (1874-1934). Творчими зусиллями митця та його найближчого оточення (Е. У. Елгар, Ф. Діліус, Р. Воан-Уільямс) професійна композиторська школа Великобританії не тільки виходила з регіонального кола на міжнародну арену, але й стверджувала свій авторитет на європейському континенті та навіть за його межами. Пріоритетним напрямком творчої діяльності Холста було глибинне вивчення фольклору та старовинної англійської музики (XV-XVII ст.) як необхідного підґрунтя для розвитку національної композиторської школи, усвідомлення чого об'єднувало на даному історичному етапі найкращих представників епохи нового музичного відродження. На думку британських дослідників, Густав Холст посеред своїх сучасників був найбільшим знавцем англійської музики XV-XVII ст. Глибинне занурення у старовинні пласти національної музичної традиції безпосередньо відображалось у власному композиторському стилі, зокрема, контрапунктичному письмі митця, особливості якого виходять до техніки англійських поліфоністів епохи Ренесансу. Ґрунтовно вивчав також Холст вокально-хорову та театральну музику Генрі Персела¹, займався редагуванням творів композитора, що формувало особливе ставлення його до слова у музиці, впливало на виразність та природність вокальної мелодики, пов'язаної у своїх витоках зі специфікою англійської мови, її звуковисотності, внутрішнього ритму, інтонаційної настройки.

Посеред зазначених векторів творчої діяльності митця був ще один, значущість якого важко переоцінити. Багато в чому він визначив унікальність постаті композитора та його особливе місце в ряду сучасників-світоточників. Це була глибинна зацікавленість Сходом, його культурою, мистецтвом, що супроводжувала композитора все життя і давала величезні імпульси, натхнення для творчості. Вони реалізовувалися у творах різних жанрів, що ставали найкращими репрезентантами творчого доробку митця. Необхідність ґрунтовного дослідження орієнталістського напрямку творчості композитора обумовлює актуальність теми роботи.

Аналіз досліджень і публікацій. На жаль, можемо констатувати, що даний напрямок творчості Холста, втім, як і інші сфери його багатоманітної діяльності, залишаються поза увагою українських музикознавців. Уявлення про музику композитора, що за більш, ніж сто років переконливо довела світові свою життєздатність, про твори, що вже давно міцно увійшли до репертуару знаних європейських музичних колективів, в Україні по сьогодні обмежуються циклом "Планети", що час від часу виконується вітчизняними музикантами переважно у перекладенні для фортепіано. Єдиним джерелом інформації щодо творчості митця залишається монографія Л. Ковнацької "Англійська музика ХХ століття", де у частині першій, розділі третьому ("Пошуки та звершення") дається лаконічний творчий портрет композитора.

Отже, мета дослідження – виявлення значущості та специфіки орієнталістського напрямку у творчості Г. Холста та зв'язку його з певними явищами англійської художньої культури.

Виклад основного матеріалу. У 1899 році молодий композитор розпочинає роботу над оперою "Сіта", заснованою на індійському епосі "Рамаєна". Саме вона відкриває важливий, визначений британськими музикознавцями як "санскритський", період творчості митця. Трохи згодом, у 1903 році, з'являється симфонічна поема "Індра", в якій вперше Холст звертається до Рігведи – стародавньої збірки древніх гімнів, священної книги індусів. Невдоволений існуючими її англійськими перекладами та прагнучи в оригіналі читати давні епічні космологічні тексти, композитор починає самостійно опановувати санскрит².

Наступну свою оперу, "Савітрі" (1908), Холст пише на власний текст, заснований на давньоіндійському епосі "Махабхарата". Цей твір викликав надзвичайне захоплення музичних критиків та одностайно був визнаний ними справжнім шедевром. Написана для камерного складу (три дійові особи (Савітрі, Сатьяван, Смерть), ансамбль з дванадцяти інструменталістів³, жіночий позасценічний хор), ця опера продовжувала традиції своєї далекої визначної "попередниці" – "Дідони" Генрі Персела. Паралельно працює композитор і в симфонічному жанрі: розпочату поемою "Індра" лінію продовжує тричастинна "орієнтальна сюїта" "Бені Мора", створена у 1909-1910 роках.

Безумовно, вищим досягненням Холста "санскритського періоду" стають чотири цикли хороших гімнів на тексти Рігведи. Твір був надзвичайно високо оцінений музичною критикою, про що свідчать численні позитивні відгуки у пресі. "Якби Густав Т. Холст ніколи б не написав нічого, окрім збірки гімнів, їх одних було б достатньо, щоб визначити його, як одну з провідних постатей у сучасному музичному житті" [13, 2], – пише Едгар Бейнтон у "Musical Opinion". "Насправді найкращим з нових творів містера Густава Т. Холста" визнається хоровий цикл у "Pall Mall Gazette", і далі підсумовується: "Нікому не вдавалося створювати орієнтальну музику краще за містера Густава Т. Холста, –

інакше кажучи, він звільнив себе від звичних стереотипів, і, здається, йому вдалося виявити себе досить природно у музичній стилістиці, що знаходиться у цілковитій відповідності до чудових текстів" [13, 3]. Композитор "...виявляє надзвичайно живе відчуття колориту і тонке проникнення у характер вірша", – зазначається у "Morning Post" [13, 3]. "Музика хорових гімнів зігрита теплом почуттів, є сильною за характером та чіткою за структурою" ("Manchester Guardian") [13, 3].

Добре володіючи санскритом, Холст ґрунтовно підходить до вивчення давньоіндійських текстів, і в результаті створює власну їх інтерпретацію, максимально наближену до першоджерела. Композитор обирає присвяти найбільш видатним богам з системи світогляду Рігведи (Індри, Агні, Варуні, Сома), що втілювали як міфообрази стихій, так і міфообрази існуючого суспільного ладу. Гімни першої групи циклу об'єднані проблематикою смертного Буття в уяві давніх індійців, а також тематикою битви та усього, що з нею пов'язане (військовий, жертвний та поховальний гімни). Друга група хорових гімнів вирізняється більшою інтроспективністю та психологізацією образно-емоційного стану. Третя група являє собою зразок ліричних хорових мініатюр, центром яких стає повсякденне земне буття. Її камерна лірична концепція чудово резонує з епічними та драматичними образами перших двох груп. Остання, четверта група гімнів-Рігвед постає своєрідним підсумком усього гігантського циклу, що полягає в об'єднанні різних уявлень стародавніх людей в єдину космологічну модель Буття. Всі об'єкти поклоніння та предмети роздумів попередніх гімнів знайшли тут своє втілення: проблеми людського існування та діалогу з божественними сутностями, що захищають простих смертних від ворожих сил, прославлення простої життєвої мудрості та філософське осмислення вічних проблем життя та смерті.

Образно-сміслова єдність усіх чотирьох груп хорових гімнів підкреслюється також специфікою тембрової драматургії. Середні камерні два цикли написані для жіночих голосів з фортепіано та підключенням соло скрипки та арфи, перша група – для повного складу хору, остання – для чоловічих голосів в оркестровому супроводі з соло мідних духових. Отже, в цілому вибудовується своєрідна симфонічна концепція із чіткими функціями частин у циклі та гнучкою системою внутрішніх образно-тематичних зв'язків.

Працюючи над творами різних жанрів у "санскритський період", Холст цікавиться також і теорією індійської музики, хоча його інтереси були набагато глибше суто етнографічних. На думку Л.Ковнацької, "Індія для нього, як Грузія для Балакірева або Іспанія для Дебюссі – узагальнений та ідеальний образ Сходу, уявний інший, незахідний світ, і він прагне у музиці знайти йому вираження і знаходить його в особливих, незвичних ритмоінтонаціях і колориті" [6, 80]. "Санскритський період" завершують вокально-оркестрові "Дві Східні Картини" (1911) та ода для хору та оркестру "Небесний посланець" (1912) – твори, засновані на поетичних текстах Калідаси, визначного драматурга та поета древньої Індії. Вплив індійської культури та філософії тільки посилюється до кінця життя композитора, про що красномовно свідчить його епістолярна спадщина, хоча безпосередньо до орієнтальної тематики він більше не звертається. Витоки подібного захоплення митця, очевидно, є множинними та розмаїтими. З одного боку, вони глибоко укорінені в особливостях його світовідчуття, пантеїстичного за своєю природою. Як зазначає Л.Ковнацька, "Холста безсумнівно притягало пантеїстичне сприйняття Всесвіту, яке було пронесене індійським народом через всю його історію та стало суттєвою ознакою національної психології та духовної культури Індії" [6, 81]. З іншого боку, були певні зовнішні імпульси та обставини, що сприяли появі та подальшому розвитку орієнталістської тенденції у творчості митця.

Холст мав перед собою велику плеяду англійських філософів та письменників на ниві орієнталізму – сучасників та попередників⁴. У 20-річному віці він познайомився з працею Р.У.Фрезера "Мовчазні боги та сонцем проникнені землі", що справила на нього величезний вплив, пробудила потяг до східної культури. Фрезер був одним з найвидатніших знавців історії та культури Індії, більшість його праць була присвячена саме цій країні – її філософії та релігії, проблемам співвідношення індуїзму та християнства, тлумачення давніх священних текстів. Серед найбільш відомих праць Фрезера: "Британська Індія" (1896), "Індія крізь минуле та теперішнє", "Літературна історія Індії" (1915).

Орієнтально-пантеїстична лінія творчості Холста живилася не лише безпосередніми імпульсами від прочитання священних індійських книг та стародавніх манускриптів, вона також надихалася творчістю улюблених композитором письменників та поетів, серед яких особливе місце займав Уолт Уйтмен (1819-1892). Ідеї творчості поета про очищення людини через її зв'язок з природою, божественною у своїй сутності, спроби осмислення розмаїтих явищ дійсності у космічному масштабі, на тлі безкінечної у часі та просторі еволюції Всесвіту, були особливо близькі композитору. Дослідники творчості поета характеризують його як пантеїста, проникненого ментальністю індійської культури, "людину споглядальну, "індуського" складу душі" [8, 12]. У назві поетичної збірки Уйтмена "Листя трави", центральної у його творчості, криється центральна ідея світовідчуття поета – почуття спіль-

ності, єдності усього, що існує у Всесвіті. Характерне для поезії Уїтмена відчуття загального зв'язку всього суцього та безмежності світобудови, безкінечності часу та простору, мислення категоріями вічності, в якій кожна жива істота – маленька, але необхідна ланка у безперервному ланцюзі предків і нащадків, – ніби оживає в орієнталістських творах Холста, у своїй більшості пов'язаних саме з індійською тематикою.

Слід зазначити, що орієнталістські мотиви завжди відігравали особливу роль в англійській літературі. Традиції звернення до східної тематики своїм корінням сягають доби Середньовіччя⁵, а починаючи з XVII століття, орієнталізм стає невід'ємною складовою англійської літератури. Особливої активізації та актуалізації східна тематика набуває у певні історичні періоди, такі, як епоха Просвітництва, епоха романтизму та остання чверть XIX століття.

Достатньо ґрунтовно та послідовно розробляла орієнтальні теми та образи література епохи Відродження, представлена творчістю Дж.Чосера, К.Марлоу, Д.Мільтона, А.Бена. Письменники не тільки постають майстрами створення своєрідного східного колориту та змалювання відповідних персонажів, вони часто застосовують типову (наприклад, для індійської традиції) структуру східних оповідань та казок, стилістику; інколи східна тематика використовується як зовнішня оболонка для розкриття актуального "західного" змісту. Цю тенденцію продовжує англійська література епохи Просвітництва. "Східні елементи надавали екзотичного колориту філософсько-алегоричним притчам та оповіданням "універсального" типу, ілюстрували певні філософські теорії та категорії, слугували як засіб сатиричного "маскування" політичних ідей, що розходилися з панівними" [4, 9].

На початку XVIII століття тема Сходу з'являється у творчості британських поетів. Слід відзначити особливу зацікавленість їх індійською тематикою, що виявилася яскраво у таких творах, як "Індійська ода" У.Кінга, "Індійський філософ" І.Уоттса. У цей час "Європа ніби заново відкриває для себе Схід, і не тільки як дещо екзотичне, але і як світ великої та своєрідної духовної культури, в якій є чому повчитися" [3, 63]. Своєрідною вершиною на шляху осмислення англійськими письменниками та поетами таємничого та багатолікого Сходу стає створене у 1786 році оповідання У. Бекфорда "Ватек". Цей твір посідає особливе місце в англійській літературі, являючи собою новий крок у розвитку орієнтальної поетики. І.Катарський вважає, що східна атмосфера "Ватека" слугує для виявлення нового погляду на світ, на людину, що встала у глухий кут перед таємницями буття, які залишилися недоступними раціональній логіці просвітників. "Бекфорд прагне створити істинно східний колорит, долучити читача до культури Сходу, а не накинути орієнтальний покрив на сучасну йому Англію" [2, 24].

Ще одну хвилю зацікавленості орієнтальною тематикою Британія пережила в епоху романтизму, що можна також пояснити певними історичними факторами: розширенням колоній, освоєнням нових земель. Велику роль у процесі опанування романтиками Сходу зіграли праці В.Джонса, знавця історії та культури багатьох східних народів, перекладача древніх рукописів та трактатів, який вважав, що "засвоєння великих культурних цінностей східної поезії має влити свіжі сили у вже вичерпавшу себе європейську літературу" [5, 98]. Окремий значний пласт наукової діяльності Джонса становлять переклади з санскриту збірок "Муалакат", "Шакунтали" Калідаси, "Хітопадеші". Вивченням індійської культури, санскриту ґрунтовно займаються також послідовники Джонса, науковці Г.Т.Коулбрук, Ф.М.Мюллер та Т.Моріс (найбільш відома робота останнього – "Індійські старожитності"⁶), внесок яких в англійську орієнталістику є особливо вагомим. З перекладень індійської літератури, окрім вищезазначених, слід також згадати переклад, здійснений В.Джонсом, поеми Джаядеви "Гітаговінда", а також, давньоіндійської книги "Рігвед" – Ф.М.Мюллером, та збірки індійської поезії з "Махабхарати" – Е.Арнольдом.

Зацікавленість Сходом англійських письменників-романтиків, з характерним для них пошуком національно-своєрідного, прагненням поринути у світ, далекий від гнітючої дійсності, є цілком закономірною. Образ Сходу тісно пов'язується з пошуками ідеалу, тому в багатьох творах (Т.Мура, С.Кольріджа) він змальовується в ілюзорно-ідеалістичному ключі. Романтизм відкриває Схід у всій його "мальовничості, багатобарвності, як певне джерело нових мотивів, нових ритмів, незнаного до того колориту – іншими словами, джерело нових естетичних переживань" [3, 87]. Поступово Схід починає усвідомлюватися у своїй своєрідності як окремий світ, як інша культура, відмінна від західної.

Яскравим проникненням у складний світ індійської міфології постає роман Ч.Р.Метьюріна "Мельмот Мандрівник" (1820), одне з найзначніших досягнень англійської орієнтальної літератури, що вмщує розгорнуту "Оповідь про індійських острів'ян", в якій змальовується ідилічний світ, тропічна природа безлюдного острова в Індійському океані, особливості побуту та звичаїв його мешканців. Поетичним джерелом оповіді, за словами автора, були східні поеми Р.Сауті, зокрема поема "Прокляття Кехами" (1810)⁷, та передмова до неї, в якій наведено "Короткий опис міфологічних імен". Виключним явищем в англійській літературі епохи романтизму стала поема Т.Мура "Лалла

Рук" (1817), в якій, за словами Дж.Г.Байрона, "поет досконало передав східний колорит" [1, 148]. В оригінальну форму орієнтальної оповіді про зустріч індійської принцеси Лалла Рук та принца Ферморза вміщено глибокі роздуми про тогочасну англійську дійсність.

Чому ж англійські митці посеред розмаїтих орієнтальних зацікавлень віддають все ж таки перевагу саме Індії? Американський науковець, автор відомого дослідження "Орієнталізм", Едвард Саїд, розрізняючи орієнтальні художні досвіди англійських та французьких митців, зазначає, що "англійські автори загалом мали чіткіше й певніше усвідомлення наслідків паломницьких подорожей на Схід, аніж автори французькі. В їхньому сприйнятті Індія була найціннішою реальною константою щодо цих проблем, і тому вся територія, яка лежала між середземноморським узбережжям та Індією, відповідно набувала дуже великого значення" [7, 252].

Тісний зв'язок Великобританії з найбільшою своєю колонією, що мала давню та унікальну культуру, посилював зацікавленість певних кіл англійського суспільства духовними цінностями Індії. Далекосхідна тематика поступово стає одним з головних пунктів соціокультурної повістки дня. Вищезгадані дослідження Фрезера відображали загальну тенденцію. Слід згадати у цьому контексті, що саме наприкінці XIX ст. в британській літературі формуються та розповсюджуються жанри "колоніального роману" та "колоніальної новели", активно розгортається творчість Г.Р.Хаггарда (1856-1925) та Р.Кіплінга (1865-1936), орієнталістські мотиви в якій стають провідними та визначальними.

У 1910 році, коли Густав Холст пише свої найкращі твори, що належать до "санскритського періоду", у Лондоні засновується "Індійське товариство" (India Society of London). Метою його було притягнути увагу до індійського мистецтва, у його розмаїтих формах, британської аудиторії та загальноєвропейської. Дане товариство мало безпосередні зв'язки з Індією, багато його членів працювало там, деякі – були вихідцями з цієї країни, що тимчасово навчалися чи працювали у Великобританії (посеред них був, наприклад, молодий Джавахарлал Неру). Провідними діячами товариства були такі непересічні особистості, як Уільям Ротенштейн, Езра Паунд, Уільям Йейтс. Саме завдяки їхнім зусиллям у 1912 році у Лондоні були опубліковані, перекладені англійською, 103 поезії Рабіндраната Тагора ("Гітанджалі"), за які у 1913 році поету було присуджено Нобелівську премію з літератури.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що у ній вперше в українському музикознавстві висвітлюється творча постать Г.Холста в історичному контексті епохи модернізму та кризь призму творів, що належать до так званого "санскритського періоду".

Висновки. Таким чином, можемо констатувати той факт, що звернення композитора до східної тематики мало під собою серйозне підґрунтя у вигляді потужної орієнталістської тенденції англійського мистецтва, що сягає своїм корінням доби Середньовіччя та особливого розквіту набуває саме на межі XIX-XX століть. Холст мав перед собою велику плеяду англійських митців на ниві орієнталізму, його творчість живилася та надихалася художніми творами улюблених письменників та поетів, науковими дослідженнями видатних філософів минулого та сучасності. Як результат, викристалізувався оригінальний напрямок творчості, що визначив самобутність постаті митця та його особливе місце посеред композиторів-сучасників.

Примітки

¹ Так, завдячуючи активній діяльності Холста на посаді директора Морлі-коледжу в 1911 році була здійснена постановка "Королеви фей" Г.Персела, що не ставилася протягом 214 років з моменту її прем'єри (1697).

² Як зазначають дослідники, ґрунтовним вивченням санскриту композитор займався впродовж 13 років (з 1899 по 1912 рр.).

³ Подвійний струнний квартет, контрабас, дві флейти та англійський ріжок.

⁴ Слід зазначити, що особлива увага англійців саме до Індії посеред інших далекосхідних країн мала під собою також доволі прагматичне, політико-економічне підґрунтя: як відомо, у XVIII столітті Великобританія розпочала колоніальну експансію щодо цієї країни.

⁵ Так, дослідники вказують на англосаксонський переклад XI ст. лицарського роману про Олександра Македонського "Про дива Сходу" як перший приклад звернення до східної тематики.

⁶ Цей твір протягом довгого часу вважався найбільш авторитетним довідником з питань релігії, міфології, культури, державних закладів Індії.

⁷ Поеми Р.Сауті являють собою частину задуму автора перекласти у римовані рядки деякі міфи східних народів.

Література

1. Бахтин М.М. Автор и герой / М.М.Бахтин. – СПб: Азбука, 2000. – 333 с.
2. Вершинин И.В., Ладыгин М.Б. Эстетический идеал и проблема ориентализма в английской литературе XVIII века (доромантический период) / И.В.Вершинин, М.Б.Ладыгин // Эстетический идеал и художественный образ: Сб. науч. трудов. – М.: МГПИ, 1979. – С.16-35.

3. Геласимов А. Оскар Уайльд и Восток: ориентальные реминисценции в его эстетике и поэтике: дис. ... канд. филол. наук по спец. 10.01.05 – литературы народов Европы, Америки и Австралии / А.Геласимов; Моск. гос. пед. ун-т. – Москва, 1997. – 224 с.
4. Ибрагимова Е. Ориенталистские мотивы в творчестве Генри Райдера Хаггарда : автореф. дис. ... канд. филол. наук по спец. 10.01.03 – литература народов стран зарубежья / Е.Ибрагимова; Сам. гос. пед. ун-т. – Самара, 2008. – 19 с.
5. Катарский И.М. Восточные мотивы в английской литературе XIX в. / И.М. Катарский // Народы Азии и Африки. – 1974. – № 3. – С. 95-107.
6. Ковнацкая Л.Г. Английская музыка XX века. Истоки и этапы развития / Л.Г.Ковнацкая. – М.: Сов.композитор, 1986. – 213 с.
7. Саїд Е. Орієнталізм / Е.В.Саїд / Пер. з англ. В.Шовкун. – К.: Основи, 2001. – 511 с.
8. Уитмен У. Листья травы / Уолт Уитмен. – М.: Текст, 2016. – 368 с.
9. Griffiths P. Modern music. A concise history / Paul Griffiths. – London: Thames and Hudson, 1994. – 216 p.
10. Machlis J. Introduction to Contemporary Music / Joseph Machlis. – New York – London: W. W. Norton & Company, 1979. – 694 p.
11. Morgan R. P. Twentieth-century music / Robert P. Morgan. – New York-London: W.W. Norton & Company, 1991. – 554 p.
12. Huismann M.C. Gustav Holst. A Research and Information Guide / Mary Christison Huismann. – London: Taylor&Francis, 2011. – 260 p.
13. Holst G.T. Choral Hymns from the Rig Veda / Gustav T. Holst. – London: Stainer & Bell, 2008. – 27 p.

References

1. Bahtin, M. (2000). The author and the hero. SPb: Azbuka [in Russian].
2. Vershinin, I., Ladygin, M. (1979). The aesthetic ideal and the problem of orientalism in English literature of the eighteenth century (the pre-romantic period). M.: MGPI [in Russian].
3. Gelasimov, A. (1997). Oscar Wilde and East: Oriental reminiscences in his aesthetics and poetics: Extended abstract of candidate's thesis. Moscow [in Russian].
4. Ibragimova, H. (2008). Orientalist motives in the Henry Rider Haggard's creation. Extended abstract of candidate's thesis. Samara [in Russian].
5. Katariskij, I. (1974). Eastern motives in English literature of the XIX century. Moscow [in Russian].
6. Kovnazkaya, L.G. (1989). English music of the twentieth century. The origins and the stages of development. M.: Sov.composer [in Russian].
7. Said, E. (2001). Orientalism. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
8. Whitman, W. (2016). Leaves of Grass. Moscow: Text [in Russian].
9. Griffiths, P. (1994). Modern music. A concise history. London: Thames and Hudson [in English].
10. Machlis, J. (1979). Introduction to Contemporary Music. New York – London: W. W. Norton & Company [in English].
11. Morgan, R. P. (1991). Twentieth-century music. New York-London: W.W. Norton & Company [in English].
12. Huismann, M.C. (2011). Gustav Holst. A Research and Information Guide. London: Taylor&Francis [in English].
13. Holst, G.T. (2008). Choral Hymns from the Rig Veda. London: Stainer & Bell [in English].

Стаття надійшла до редакції 20.10.2017 р.